

Sygn. akt **XXVII Ca 2342/16**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 października 2016 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVII Wydział Cywilny-Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący:	SSO Aleksandra Łączyńska-Mendakiewicz (spr.)
Sędziowie:	SO Ewa Kiper SR del. Miłosz Konieczny
Protokolant:	sekr. sądowy Agnieszka Skrzeczkowska

po rozpoznaniu w dniu 11 października 2016r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. B. i J. B.**

przeciwko **(...) S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie

z dnia 1 grudnia 2015 r., sygn. akt I C 2347/15

1. oddała apelację;

2. zasądza od (...) S.A. w W. na rzecz M. B. i J. B. solidarnie kwotę 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSR del. Miłosz Konieczny SSO Aleksandra Łączyńska-Mendakiewicz SSO Ewa Kiper

Sygn. akt XXVII Ca 2342/16

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 10 sierpnia 2015 r. powodowie M. B. i J. B. wniesli o zasądzenie solidarnie na ich rzecz od pozwanego (...) S.A. w W. kwoty 8.647,94 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 1 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie zasądził od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwotę 8 647,94 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 sierpnia 2015 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwotę 1 650 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

W dniu 12 października 2006 r. między M. B. i J. B. a (...) S.A. w W. (poprzednio (...) Bank S.A. w W.) została zawarta umowa numer (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF na kwotę 400 000 zł, na okres 360 miesięcy, tj. do dnia 15 października 2036 r.

W § 14 ust 1 pkt 2 umowy wskazano, że do obowiązków kredytobiorcy należało między innymi ustanowienie prawnych zabezpieczeń kredytu oraz pokrycie wszystkich kosztów związanych z ustanowieniem, utrzymaniem, zwolnieniem i zmianą zabezpieczenia kredytu. W § 3 umowy kredytu zawarty został katalog możliwych sposobów prawnego zabezpieczenia kredytu, spośród których przy podpisywaniu umowy, poza hipoteką kaucyjną do kwoty 600 000 zł, przelewem na rzecz banku praw z umowy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości obciążonej hipoteką, został zaznaczony sposób zabezpieczenia wskazany w ust. 4. ww. zapisu umowy, tj. ubezpieczenie niskiego wkładu własnego kredytu w (...) S.A. i tym samym opłacenie składki ubezpieczeniowej za 36-miesięczny okres ubezpieczenia w wysokości 3,50% różnicy między wymaganym wkładem własnym kredytobiorcy, a wkładem wniesionym faktycznie przez kredytobiorcę, tj. 3.276 zł.

Zgodnie z treścią § 3 ust. 4 umowy kredytu jeśli z upływem pełnych 36 miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpiłaby całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, kredytobiorca zobowiązywał się do kontynuacji ubezpieczenia i tym samym opłacenia składki ubezpieczeniowej w wysokości 3,50% od kwoty niespłaconego brakującego wkładu własnego, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie mógł przekroczyć 108 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata kredytu. Kredytobiorca upoważniał bank do pobrania środków na opłacenie składki z tytułu kontynuacji ubezpieczenia z rachunku wskazanego w § 6 umowy bez odrębnej dyspozycji. Integralną część umowy stanowił „Regulamin udzielania kredytu hipotecznego dla osób fizycznych - (...)”. Kredytobiorcy oświadczali, że zapoznali się z tym dokumentem i uznali jego wiążący charakter (§ 26 ust. 1 umowy - k. 19-23).

Zgodnie z postanowieniami ww. Regulaminu plany hipoteczne były planami finansowymi dającymi prawo do skorzystania z oferty produktowej Banku na zasadach określonych w oddzielnych regulaminach, lecz zgodnie z tabelą oprocentowania oraz taryfą prowizji i opłat bankowych ustalonych dla M.. W ramach M. występowały dwie różne oferty: w PLN oraz w walutach obcych (Rozdział I ust. 1 i 2 Regulaminu). Zgodnie z definicją zawartą w rozdziale II Regulaminu przez „kredytobiorcę” rozumieć należało osobę fizyczną lub osoby fizyczne, z którą/z którymi (...) podpisał umowę o kredyt. Prawne zabezpieczenie kredytu zostało natomiast określone jako prawna forma zabezpieczenia wiarytelności banku z tytułu udzielonego kredytu przyjmowana przez bank zgodnie z zasadami obowiązującymi w banku a dotyczącymi prawnego zabezpieczenia wiarytelności banku. Przez zdolność kredytową należało zaś rozumieć zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu/pożyczki wraz z odsetkami w umownych terminach spłaty.

Przepis § 4 ust. 1 pkt 1-5 zawarty w rozdziale III. Regulaminu, kredyt mógł być udzielony osobie fizycznej, która posiadała pełną zdolność do czynności prawnych, obywatelstwo polskie lub, w przypadku cudzoziemca, posiadała zezwolenie na osiedlenie się w kraju, udokumentowane dochody ze źródeł zaakceptowanych przez (...), uregulowany stosunek do służby wojskowej, zdolność kredytową zgodnie z przepisami obowiązującymi w mBanku.

W § 5 Regulaminu (zawartym w rozdziale III.) wskazano osoby, którym Bank nie udzielał kredytu. Zaliczano do nich osoby, które nie wykonały lub nienależycie wykonały zobowiązania finansowe w okresie ostatnich trzech lat (ust. 1) oraz osoby posiadające zaległości podatkowe lub zaległe zobowiązania zrównane z nimi (ust. 2).

Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 1-2 Regulaminu (rozdział III.) (...) uzależniał udzielenie kredytu od przedstawienia przez wnioskodawcę wymaganych informacji oraz dokumentów niezbędnych do dokonania oceny zdolności kredytowej i przedstawienia przez wnioskodawcę prawnego zabezpieczenia kredytu zaakceptowanego przez (...). Wnioskodawca przy zawieraniu umowy kredytu był zobowiązany do pokrycia kosztów m. in. opłat związanych z ubezpieczeniem.

Zgodnie z treścią § 7 ust. 1 pkt 1-3 Regulaminu (rozdział III.) wysokość kredytu uzależniona była od zdolności kredytowej posiadanej przez wnioskodawcę, wartości przedstawionych przez wnioskodawcę zabezpieczeń oraz rodzaju transakcji.

W § 8 ust. 5 pkt 1 i 2 Regulaminu określono natomiast, że kredyty przeznaczone na finansowanie przedpłat na poczet nabycia od Spółdzielni/Dewelopera zastępczego lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym/domu jednorodinnym mogą zostać udzielone, jeżeli zostaną spełnione łącznie warunki: okres do zakończenia inwestycji nie jest dłuższy niż 24 miesiące, zaś zabezpieczeniem dodatkowym kredytu na okres do zakończenia inwestycji będzie cesja na rzecz (...) wierzytelności z tytułu zawartej umowy o budowę/umowy przedwstępnej sprzedaży.

Zgodnie zaś z treścią § 10 ust. 1 pkt 1-2 Regulaminu, aby ubiegać się o kredyt w ramach M. wnioskodawca okazywał w mBanku dowód osobisty lub kartę pobytu z wpisanym nr. PESEL potwierdzającą zezwolenie na osiedlenie się w kraju, drugi dokument tożsamości ze zdjęciem oraz składał dokumenty stwierdzające źródło i wysokość dochodów wnioskodawcy, inne dokumenty mogące mieć wpływ na ocenę wniosku o kredyt określane indywidualnie przez (...), poprawnie wypełniony wniosek o kredyt wraz z wymaganymi załącznikami, wycenę nieruchomości sporządzoną przez rzeczoznawcę majątkowego zaakceptowanego przez (...) ((...)) w uzasadnionych przypadkach mógł zwolnić wnioskodawcę z obowiązku przedkładania wyceny nieruchomości) i inne dokumenty w zależności od rodzaju transakcji.

Zgodnie z § 15 ust. 1 Regulaminu zawartym w rozdziale V. obowiązkowymi prawnymi zabezpieczeniami udzielonego kredytu były weksel własny in blanco wystawiony przez kredytobiorcę, wraz z deklaracją wekslową (pkt 1); w przypadku kredytów udzielanych w PLN waloryzowanych kursem waluty - hipoteka kaucyjna ustanowiona na nieruchomości/ ograniczonym prawie rzeczowym należącej/ym do wnioskodawcy lub osoby trzeciej, z zastrzeżeniem § 16 (pkt 2); w przypadku kredytów udzielanych w PLN - hipoteka zwykła w kwocie kredytu na zabezpieczenie kredytu i hipoteka kaucyjna na zabezpieczenie odsetek i kosztów ustanowione na nieruchomości/ograniczonym prawie rzeczowym należącym do wnioskodawcy lub osoby trzeciej, z zastrzeżeniem § 16 (pkt 3); przelew na rzecz mBanku praw z umowy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości obciążonej hipoteką określoną w pkt 2 i 3, zaś w przypadku kredytów o charakterze budowlanym w okresie inwestycji przelew na rzecz mBanku praw z umowy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych w stadium budowy (pkt 4 a i b).

W myśl § 19 ust. 1 Regulaminu w sytuacji, w której prawne zabezpieczenie kredytu zaproponowane przez wnioskodawcę byłoby w ocenie mBanku niewystarczające, (...) mógł uzależnić udzielenie kredytu od przyjęcia dodatkowych zabezpieczeń spłaty kredytu akceptowanych przez niego. Zgodnie z ust. 2 pkt 1-5 dodatkowym prawnym zabezpieczeniem kredytu mogły być m. in. zabezpieczenia w następującej formie: hipoteka na nieruchomości o charakterze mieszkalnym, niebędącej przedmiotem kredytowania, dopuszczonej do użytkowania, będącej własnością kredytobiorcy lub osoby trzeciej wraz z przelewem na rzecz (...) praw z umowy ubezpieczenia tej nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych; zastaw rejestrowy na wierzytelności z rachunku bankowego; przelew środków na rachunek mBanku; poręczenie według prawa cywilnego/ wekslowego bądź inne zabezpieczenie akceptowane przez (...).

W myśl § 21 ust. 1 pkt 2 Regulaminu (...) uruchamiał kredyt po uiszczeniu wpłaty z tytułu prowizji na udzielenie kredytu w wysokości określonej w Taryfie Prowizji i Opłat Bankowych mBanku. Stosownie zaś do treści § 49 Regulaminu szczegółowe warunki kredytowania, a także pozostałe prawa i obowiązki stron zawarte zostały w umowie.

Podstawą do zawarcia umowy kredytu był wniosek kredytowy złożony przez M. B. i J. B. w dniu 20 września 2006 r. sporządzony na formularzu udostępnionym przez (...) S.A. z siedzibą w W.. Wnioskowana kwota kredytu wynosiła

400 000 zł, zaś okres kredytowania określony został na 30 lat. Jako docelowe zabezpieczenia spłaty kredytu wskazane zostały: hipoteka na nieruchomości, przy czym przedmiot kredytowania stanowić miał jednocześnie przedmiot zabezpieczenia oraz weksel własny in blanco z wystawienia kredytobiorcy wraz z deklaracją wekslową.

We wniosku jako zabezpieczenie przejściowe kredytu zaproponowane zostało „ubezpieczenie kredytu”, bez jego dokładniejszego sprecyzowania. Do wniosku kredytowego dołączone zostało oświadczenie M. B. i J. B., zgodnie z którym wyrazili oni zgodę na udostępnienie przez (...) S.A. z siedzibą w W. do (...) S.A. (...) S.A. z siedzibą w W. informacji stanowiących ich dane osobowe oraz objętych tajemnicą bankową zawartych w dokumentacji kredytowej zebranej przez (...) S.A. przed zawarciem i w trakcie trwania umowy kredytowej, w celu wykonania Generalnej Umowy (...) niskiego wkładu w kredytach i pożyczkach hipotecznych zawartej przez (...) S.A. (...) S.A. w W. i (...) S.A. w W.. Wyrażenie powyższej zgody niezbędne było do zawarcia i realizacji umowy ubezpieczenia.

W kalkulacji kredytowej sporządzonej dla M. B. i J. B. przez (...) S.A. w W. zawarto różnego rodzaju dane liczbowe, w tym pod pozycją „składka ubezp. od obniżonego wkładu od 24,4% wartości nieruchomości” wpisano wartość 3 276 zł.

Decyzją kredytową z dnia 7 października 2006 r. nr (...) S.A. w W. przyznał M. B. i J. B. kredyt w wysokości 400 000 zł. Jako prawne zabezpieczenie kredytu wskazano hipotekę kaucyjną na nabywanej nieruchomości oraz ubezpieczenie niskiego wkładu własnego w (...) S.A. w W.. Poza poprawkami redakcyjnymi treść decyzji kredytowej oraz wewnętrzna systematyka począwszy od części dotyczącej danych kredytobiorcy do końca zapisu § 5 - wypłata kredytu włącznie, została zawarta w brzmieniu niezmienionym w treści umowy kredytowej nr (...) zawartej przez strony w dniu 12 października 2006 r. Przedmiotowa decyzja kredytowa nie została przedstawiona ani do wglądu, ani do zapoznania M. B. i J. B..

Umowa o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) została zawarta przez strony zgodnie ze standardowym wzorcem umownym stosowanym przez pozwany Bank. Postanowienia umowy nie były indywidualnie uzgadniane między stronami. M. B. i J. B. nie zostali poinformowani o sposobie obliczania składki wskazanego wyżej ubezpieczenia. W treści umowy zawarto jednak oświadczenie, że zapoznali się oni z postanowieniami „Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...)” i uznali jego wiążący charakter.

(...) S.A. w W. pobrał od kredytobiorców z tytułu składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego, następujące kwoty: 3 276 zł w dniu 27 października 2006 r., 3 037,99 zł w dniu 30 października 2009 r. i 2 333,95 zł w dniu 31 października 2012 r.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy orzekł, jak w sentencji.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji oparł o przepisy art. 22¹k.c., art. 385¹ - 385³ k.c., art. 405 k.c., art. 410 § 2 k.c., art. 479¹³ k.p.c. i art. 479³⁶ - 479⁴⁵ k.p.c. oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, w tym w szczególności odniósł się do wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie z dnia 24 sierpnia 2012 roku, XVII AmC 2600/11.

Sąd Rejonowy za nieuzasadnione uznał powoływanie się przez stronę powodową na rozszerzoną skuteczność kontroli abstrakcyjnej dokonanej w postępowaniu przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w sprawie XVII AmC 2600/11 skutkującą zakaz stosowania postanowienia uznanego za klauzulę niedozwoloną w odniesieniu nie tylko do podmiotu, wobec którego zostało wydane ww. orzeczenie, lecz także w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorców stosujących wzorce umów w obrocie z konsumentami. Faktycznie ani zapis umowy zawarty w treści § 3 ust. 4, na który wskazywała strona powodowa, ani też żaden inny zapis przedmiotowej umowy nie były tożsame w treści z postanowieniem uznanym za klauzulę niedozwoloną w ww. wyroku.

Sąd pierwszej instancji dokonał kontroli incydentalnej postanowienia umowy kredytu numer (...) z dnia 12 października 2006 roku zawartego w § 3 ust. 4 umowy i uznał, że w niniejszej sprawie istniały podstawy do uznania, że zapis ten stanowił niedozwoloną klauzulę umowną w rozumieniu przepisu art. 385¹ k.c.

Sąd Rejonowy stwierdził, że powodowie w relacjach z pozwanym bez wątplenia byli konsumentami, a kwestionowany zapis umowny, we wskazanym zakresie, odnosił się do świadczenia niebędącego świadczeniem głównym, a nadto świadczenie, którego dotyczył nie zostało w jego treści określone w sposób jednoznaczny.

Za nietrafną Sąd pierwszej instancji uznał argumentację strony pozwanej, zgodnie z którą wszystkie informacje dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, w tym także donoszące się do kwestii przedłużania umowy ubezpieczenia na kolejne okresy oraz dotyczące zasad obliczania i pobierania składek na ubezpieczenie w przypadku takiego przedłużenia ochrony ubezpieczeniowej, były zawarte w wielu dokumentach dostępnych dla strony powodowej, w tym zwłaszcza w Regulaminie udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych stanowiącego integralną część umowy kredytowej, a także w decyzji kredytowej. Sąd Rejonowy zauważył, że kwestionowane postanowienie umowne zawarte w § 3 ust. 4, pomimo że zawierało w swej treści tak istotne postanowienie, jakim było powstanie dodatkowego stosunku prawnego (między pozwanym bankiem jako ubezpieczonym i powodami jako ubezpieczającymi a ubezpieczycielem), którego ciężar w postaci obowiązku uiszczenia składki a także ryzyko wystąpienia przez ubezpieczyciela z roszczeniem zwrotnym w stosunku do kredytobiorcy, spoczywał zasadniczo wyłącznie na stronie powodowej, nie została powodom prawidłowo przedstawiona. W szczególności nie została przedłożona powodom treść umowy ubezpieczenia. Ze wskazanych przez pozwanego dokumentów nie wynikało, jaki był rzeczywisty zakres ochrony ubezpieczeniowej, jakie wypadki były objęte tą ochroną ani też jakie były ewentualne wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela. Sąd wskazał, że wbrew stanowisku strony pozwanej powołane przez niego dowody w postaci Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych oraz decyzji kredytowej nie precyzowały dokładnie uprawnień ani obciążeń, jakie miałyby wynikać dla powodów z treści postanowienia zawartego w § 3 ust. 4 umowy kredytowej.

Sąd Rejonowy zważył ponadto, że sporne postanowienie umowne, w zakresie, w jakim upoważniało bank do pobrania od kredytobiorcy kosztów związanych z podwyższonym ryzykiem spłaty kredytu, tj. kwoty składki na ubezpieczenie niskiego wkładu, w przypadku przedłużenia ochrony ubezpieczeniowej na kolejny okres bez odrębnej dyspozycji kredytobiorcy, nie dawało konsumentowi żadnych uprawnień w zakresie oceny zasadności kontynuowania umowy ubezpieczenia po upływie początkowych 36. miesięcy okresu kredytowania, bowiem brak w jego treści jakiegokolwiek zapisu wskazującego na jaki okres umowa ubezpieczenia niskiego wkładu zostałaby automatycznie przedłużona po upływie 36 miesięcy.

Odnosząc się do kwestii indywidualnego uzgodnienia postanowienia umownego, Sąd Rejonowy zauważył, że przedłożona powodom do podpisu umowa stanowiła wzorzec umowny stosowany przez stronę pozwaną, który nie podlegał negocjacom ani zmianom. Zabezpieczenie w postaci ubezpieczenia niskiego wkładu własnego było zatem narzucone przez stronę pozwaną bez zgody powodów w tym zakresie. Za zgodę taką nie mogło być potraktowane oświadczenie powodów dołączone do wniosku kredytowego o wyrażeniu zgody na udostępnienie ich danych osobowych do ubezpieczenia niskiego wkładu własnego.

Sąd pierwszej instancji zważył, że z regulacji zawartych w Regulaminie udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach M. oraz treści wniosku powodów o udzielenie kredytu poddanych analizie wynikało, że zarówno w Regulaminie, jak i we wnioskach brak informacji dotyczącej ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. W obu wnioskach pojawiła się jedynie rubryka dotycząca zabezpieczeń przejściowych kredytu zatytułowana „ubezpieczenie kredytu”, bez konkretnego wskazania, jakie miałyby to być ubezpieczenie.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że jakkolwiek przepis § 3 ust. 4 umowy kredytowej przewidywał explicite wysokość pierwszej składki z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego (3.276,00 zł), to ani zapisy umowne, ani żaden dokument przedłożony powodom przy podpisywaniu umowy nie przewidywał sposobu jej wyliczenia. Z dokumentów złożonych przez pozwanego przy odpowiedzi na pozew można było się rzecz jasna zorientować co do pochodzenia ww. kwoty.

W dalszej kolejności Sąd pierwszej instancji uznał, że słusznie również podnosiła strona powodowa, iż kwestionowane postanowienie umowy kredytowej skutkowało rażąco naruszenie interesów konsumenta, ponieważ kształtowało jego

prawa w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Już samo nieprzedstawienie powodom treści umowy ubezpieczenia uznać należało za ich naruszenie. Powodowie w istocie dysponowali jedynie oświadczeniem pozwanego odnośnie pokrycia przez niego rzekomych kosztów ubezpieczenia, nie posiadając jednakże wiedzy, za co tak naprawdę te koszty ponoszą.

Ponadto, w ocenie Sądu Rejonowego korzyść z zawartej umowy ubezpieczenia niskiego wkładu własnego była rażąco jednostronna. Tylko bowiem pozwany korzystał z ochrony ubezpieczeniowej wynikającej z przedmiotowej umowy, nie ponosząc jednocześnie żadnych kosztów z tego tytułu. Co więcej, porównując narzucone powodom rozwiązanie do sytuacji, w której to powodowie byliby ubezpieczonymi, ich sytuacja prawna jako konsumentów była nieporównanie mniej korzystna. Powodowie musieli się bowiem liczyć z obowiązkiem zwrotu świadczenia ubezpieczycielowi w zakresie wypłaconego odszkodowania, co nie miałoby miejsca w sytuacji, w której sami byliby ubezpieczonymi.

Mając powyższe na względzie, Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że strona pozwana uzyskała korzyść majątkową poprzez obciążenie powodów kosztami zawarcia przez siebie z ubezpieczycielem generalnej umowy ubezpieczenia niskiego wkładu w kredytach i pożyczkach hipotecznych i wzbogaciła się o kwoty pobrane od powodów z tytułu kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu.

O odsetkach od kwoty zasądzonej orzeczono na podstawie przepisu art. 481 § 1 k.c.

O kosztach procesu orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Od powyższego orzeczenia pozwany wniósł apelację zaskarżając je w całości oraz zarzucając:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanego wyroku, tj.:
 - a. pominięcie w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanego wyroku znacznej części zeznań powodów oraz okoliczności, iż z wniosku kredytowego, wskazującego wedle twierdzeń Sądu „prawa i obowiązki stron” wynikało wprost, że kredyt udzielony został również tytułem finansowania opłat kredytowych w kwocie 17 000 zł, w tym opłaty z tytułu refinansowania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego;
 - b. ustalenie, że zarówno w regulaminie, jak i we wniosku kredytowym brak było informacji dotyczącej ubezpieczenia niskiego wkładu, skoro w zakresie kwoty 17 000 zł zgodnie z wnioskiem powodów kredyt został udzielony tytułem finansowania opłat około kredytowych;
 - c. ustalenie, że powodowie nie mieli możliwości negocjacji postanowień umowy, skoro z zeznań powodów taka okoliczność nie wynika, albowiem powód zeznał jedynie, że „w sprawie umowy kredytowej nie było negocjacji”, a nie, że negocjacje były co do zasady wykluczone;
2. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego oraz z materiałem dowodowym ustalenie, że
 - a. pomimo, iż powodowie nie byli stroną umowy ubezpieczenia, to powinni mieć możliwość zapoznania się z ogólnymi warunkami ubezpieczenia niskiego wkładu własnego;
 - b. sposób zabezpieczenia spłaty kredytu w postaci ubezpieczenia niskiego wkładu został powodom narzucony oraz, że z wniosku kredytowego nie wynika świadomość powodów dodatkowych obowiązków związanych z zabezpieczeniem kredytu, w sytuacji gdy powodowie sami wnioskowali o objęcie kwotą kredytu kosztów opłaty około kredytowych;
 - c. powodowie zawarli umowę w warunkach uniemożliwiających im zapoznanie się z pełnym tekstem umowy oraz, że przed zawarciem umowy powodom nie zezwolono na zapoznanie się z projektem umowy, skoro z zeznań powodów takie okoliczności nie wynikają, a w szczególności wynika z nich, że pobieżne zapoznanie się przez powodów z treścią

umowy nie było konsekwencją stworzenia przez pozwanego bank takich warunków, ale pośpiechu powodów związanego zawieraniem umowy w pozwanym banku wraz z 5 miesięcznym dzieckiem oraz że powód stwierdził, iż dostał od pośrednika finansowego komplet dokumentów (...) Banku jeszcze na miesiąc przed zawarciem umowy z pozwanym bankiem;

d. ani zapisy umowne, ani żaden dokument przedłożony powodowi przy podpisywaniu umowy nie przewidywał sposobu wyliczenia wysokości pierwszej składki z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w wysokości 3 276 zł w sytuacji, gdy informacje niezbędne w tym zakresie zostały zawarte w treści samego spornego postanowienia § 3 ust. 4 umowy i wynikało z nich, że wskazana kwota stanowi 3,5 % niespłaconego brakującego wkładu własnego, co pozwalało na ustalenie kwoty „niespłaconego brakującego wkładu własnego” w wyniku jednego obiektywnie prostego działania matematycznego - w szczególności biorąc pod uwagę ekonomiczne wykształcenie powódki i prawnicze wykształcenie powoda;

e. pozwany może w sposób dowolny przedłużać ochronę ubezpieczeniową w ramach limitu 108 miesięcy, skoro sporne postanowienie § 3 ust. 4 wskazywało wprost na okresy ubezpieczenia wynoszące 36 miesięcy;

f. „treść umowy ubezpieczenia była niejasna, niezgodna z informacjami zawartymi we wniosku o zawarcie tej umowy oraz z przebiegiem rozmów, poprzedzających zawarcie umowy kredytu”;

g. korzyść z zawartej umowy ubezpieczenia niskiego wkładu własnego była rażąco jednostronna w sytuacji, gdy, niezależnie od tego, że Sąd I instancji w ramach oceny spornego postanowienia umowy z zastosowaniem przepisów art. 385¹⁴ k.c. nie był uprawniony do badania ekwiwalentności świadczeń stron, konsekwencją zabezpieczenia spłaty części kredytu w formie ubezpieczenia niskiego wkładu własnego było udzielenie powodowi kredytu na żądanych przez nich warunkach to jest w wysokości przenoszącej wartość kredytowanej nieruchomości (LtV na poziomie 104,44 %), w tym w zakresie kwoty 10 000 zł z przeznaczeniem na refinansowanie uprzednio poniesionych przez powodów nakładów związanych z nabyciem nieruchomości oraz w zakresie kwoty 17 000 zł z przeznaczeniem na finansowanie kosztów związanych z udzieleniem kredytu;

3. naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. poprzez błędną jego wykładnię i przyjęcie przez Sąd I instancji, że postanowienie § 3 ust. 4 umowy zawartej pomiędzy powodami, a pozwanym Bankiem jako nieuzgodnione indywidualnie z powodami kształtuje prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając interes powodów jako konsumentów, co zdaniem pozwanego Banku nie zachodzi albowiem klauzula ta nie jest sprzeczna ani z dobrymi obyczajami, ani nie narusza w sposób rażący interesu powodów;

4. naruszenie art. 385¹ § 3 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie przez Sąd I instancji, że powodowie nie mieli rzeczywistego wpływu na treść postanowienia

§ 3 ust. 4 umowy kredytu, w sytuacji gdy zabezpieczenie spłaty kredytu w postaci ubezpieczenia niskiego wkładu było bezpośrednią konsekwencją świadomej decyzji powodów odnośnie kredytowania nieruchomości bez zaangażowania środków własnych oraz że powodowie nie przedstawili bankowi żadnego innego zabezpieczenia części kredytu stanowiącej brakujący wkład własny oraz że wprost we wniosku kredytowym powodowie zażądał objęcia kwotą kredytu również należności z tytułu opłat około kredytowych, a także że wraz z wnioskiem kredytowym powodowie złożył oświadczenie o zgodzie na udostępnienie danych osobowych oraz informacji objętych tajemnicą bankową towarzystwu ubezpieczeniowemu w celu wykonania umowy ubezpieczenia;

5. naruszenie art. 385² k.c. poprzez jego niewłaściwe i pozorne zastosowanie wyrażające się w dokonaniu oceny zgodności spornego postanowienia umowy z dobrymi obyczajami bez uwzględnienia stanu z chwili zawarcia umowy i bez uwzględnienia okoliczności zawarcia umowy, co uzasadnia stwierdzenie, iż Sąd Rejonowy w istocie dokonał oceny spornego postanowienia w trybie właściwym dla Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i co prowadzi do nierozpoznania istoty sprawy;

6. naruszenie art. 385¹ k.c., w zw. z art. 385² k.c. oraz art. 22¹ k.c. poprzez pozbawione podstaw przyjęcie przez Sąd I instancji, że przepis art. 385¹ k.c. stanowi wyraz paternalistycznej ochrony przyznanej konsumentowi, jako stronie umowy zawartej z przedsiębiorcą w taki sposób, że konsument nie jest obowiązany do wykazania żadnej, chociażby elementarnej staranności przy podejmowaniu decyzji o wstąpieniu w relacje kontraktowe z przedsiębiorcą;

7. naruszenie art. 6 k.c. poprzez uznanie, że powodowie udowodnili, iż postanowienie § 3 ust. 4 umowy rażąco narusza ich interes jako konsumentów i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami w sytuacji, gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał na postawienie takiej tezy;

8. naruszenie art. 410§2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. poprzez przyjęcie, iż świadczenie spełnione przez powodów tytułem zwrotu kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego stanowi świadczenie nienależne;

9. art. 411 pkt 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie i uwzględnienie powództwa w całości, podczas gdy powodowie nie złożył zastrzeżenia zwrotu świadczenia przy uiszczeniu kosztów ubezpieczenia za okres pierwszych 36 miesięcy ubezpieczenia ani przy uiszczeniu kosztów na kolejne 36 miesięczne okresy ubezpieczenia;

10. naruszenie art. 70 ust. 1 prawa bankowego w zw. z art. 93 ust. 1 prawa bankowego poprzez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy bank udzielił powodom kredytu hipotecznego bez wniesienia przez niego wymaganego przez bank wkładu własnego, a zabezpieczenie spłaty części kredytu hipotecznego stanowiącego tzw. niski wkład własny poprzez ubezpieczenie niskiego wkładu własnego może stanowić formę zabezpieczenia spłaty zobowiązania kredytowego.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd pierwszej instancji nie dopuścił się zarzucanego mu uchybienia zarówno w sferze prawa materialnego, jak również w dokonanych ustaleniach faktycznych, a kwestionowany wyrok - oparty na właściwej analizie materiału dowodowego zebranego w sprawie, poddanej następnie trafnej ocenie prawnej - nie może być skutecznie wzruszony na skutek apelacji.

Sąd Okręgowy w całości podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy oraz ich ocenę prawną. W ocenie Sądu Okręgowego, nieuzasadniony jest podniesiony przez pozwanego zarzut naruszenia artykułu 233 k.p.c. Normy swobodnej oceny dowodów wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd przepisu art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem może być jedynie przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (vide: wyrok SN z dn. 6 listopada 1998 r., sygn. akt II CKN 4/98; wyrok SN z dn. 10 kwietnia 2000 r., sygn. akt V CKN 17/00). Zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd pierwszej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w zakresie wnioskowanym przez strony i dokonał niebudzących wątpliwości ustaleń faktycznych, nie uchybiając przy tym zasadom z art. 231 § 1 k.p.c.

Zasadnicze elementy stanu faktycznego sprawy były między stronami bezsporne, w szczególności dotyczące samego faktu zawarcia umowy kredytowej, jej treści, wysokości i terminów dokonywanych przez powodów wpłat i sposobów ich rozliczenia przez stronę pozwaną. W zasadniczej części nie budziły też wątpliwości okoliczności zawarcia umowy.

Spór stron dotyczył w zasadzie wyłącznie prawnej oceny stanu faktycznego. W szczególności strona pozwana twierdziła, że § 3 ust. 4 umowy nie stanowił tzw. klauzuli abuzywnej w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., przy czym na uzasadnienie tego stanowiska przytaczała argumenty wskazujące na odmienną ocenę stanu faktycznego sprawy, zwłaszcza wiedzy powoda o treści tego postanowienia na wcześniejszych etapach procedury udzielenia kredytu. Nie miały one jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia zasadności zarzutów apelacji, z uwagi na prawną wadliwość wniosków sformułowanych przez skarżącego w oparciu o ustalenia faktyczne dotyczące motywów zawarcia umowy kredytu w wysokości 100% ceny nabycia prawa do lokalu i stanu wiedzy powoda co do jej treści.

Przedmiotem badania w świetle dyspozycji art. 385¹ § 1 k.c., było to czy postanowienie § 3 ust 4 umowy, zobowiązujące powodów do zapłaty opłat na pokrycie składki z tytułu tzw. ubezpieczenia niskiego wkładu, wiązało ich, czy też stanowiło niedozwolone postanowienie umowne, którym nie byli związani.

Jak wskazano w literaturze, „by określone postanowienie umowy mogło zostać uznane za niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu komentowanego przepisu, spełnione muszą zostać cztery warunki:

- umowa musi być zawarta z konsumentem,
- postanowienie umowy nie zostało uzgodnione indywidualnie,
- postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy,
- postanowienie sformułowane w sposób jednoznaczny nie dotyczy głównych świadczeń stron”(tak: A. Rzetecka-Gil, Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania - część ogólna, LEX/el., 2011, kom. do art. 385¹, pkt 9).

W sprawie nie budziło wątpliwości spełnianie przez kwestionowane postanowienie pierwszej i ostatniej przesłanki. Pozwany bank zawarł umowę z konsumentem, a postanowienie nie dotyczyło głównych świadczeń, a więc wypłaty kwoty kredytu oraz jego spłaty. Wprawdzie pozwany w złożonej apelacji kwestionuje uznanie, iż postanowienie § 3 ust. 4 umowy kredytu nie dotyczy określenia głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia, należy jednak stwierdzić, że wedle treści art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Ubezpieczenie niskiego wkładu własnego jest jednym ze sposobów zabezpieczeń spłaty kredytu, a zatem stanowi świadczenie o charakterze ubocznym. Zabezpieczenie ma jedynie akcesoryjny charakter i nie jest świadczeniem niezbędnym przy ustalaniu treści umowy. Nie ma zatem racji skarżący, twierdząc, iż świadczenie z tytułu ubezpieczenia stanowi element ceny. Poza tym umowa w sposób całkowicie odrębny reguluje kwestię wynagrodzenia pozwanego.

Zgromadzony materiał dowodowy nie mógł być podstawą ustalenia, że postanowienie umowne zawarte w § 3 ust. 4 umowy kredytowej zostało uzgodnione indywidualnie. Zgodnie z art. 385¹ § 3 k.c. nie są indywidualnie uzgodnione te postanowienia, które zostały przejęte z wzorca zaproponowanego przez kontrahenta. Ujmując to dosadniej - nie jest możliwe, by postanowienia wzorca, które są inkorporowane do umowy na podstawie art. 384 § 1 lub 2 k.c., były przedmiotem indywidualnych uzgodnień pomiędzy konsumentem a przedsiębiorcą. Reguła ta dotyczy zarówno samych postanowień wzorca, jaki i tych, które uprzednio zawarte w nim włączone zostały do treści umowy.

W sprawie niniejszej było oczywiste, że powodowie nie mieli wpływu na ustalenie treści wzorca, stworzonego przez bank na długo przed zawarciem z nimi umowy. Skarżący w swojej argumentacji prawnej miesza okoliczności istotne dla ustalenia spełnienia przesłanki indywidualnego uzgodnienia ze skutkiem związania strony treścią wzorca. Samo zapoznanie się z treścią doręczonego przy zawarciu umowy wzorca nie stanowi natomiast negatywnej przesłanki abuzywności i nie ma wpływu na ocenę pozytywnych jej przesłanek.

Natomiast przesłanka ukształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażącego naruszenia jego interesów z art. 385¹ § 1 k.c. tyczy się oceny treści wzorca, a nie sposobu jego wprowadzenia do umowy.

W doktrynie wyrażono słuszny pogląd, że do wykazania, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, nie jest nawet wystarczające wykazanie, iż w tej kwestii między stronami toczyły się jakieś negocjacje. Jeśli postanowienie umowy nie uległo zmianom w trakcie negocjacji, to przepis art. 385¹ § 3 k.c. znajdzie zastosowanie także mimo przeprowadzonych negocjacji, chyba że to przedsiębiorca wykaże, iż zaakceptowanie klauzuli przez strony było oparte na rzetelnych i wyrównanych negocjacjach (tak: M. Jagielska, Nowelizacja, s. 698 i n.).

W sprawie niniejszej pozwany, który był obciążony obowiązkiem wykazania, że kwestionowane postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione (art. 385¹³ k.c.) nie przedstawił nawet początku dowodu co do tego, że ustalenie sposobu dodatkowego zabezpieczenia banku z uwagi na wartość udzielonego kredytu było przedmiotem jakichkolwiek negocjacji. Gdyby procedura zawarcia umowy kredytu mieszkaniowego w ogóle zakładała negocjacje warunków ubezpieczenia niskiego wkładu okoliczność tę pozwany mógłby bez trudu wykazać treścią dokumentów wewnętrznych regulujących zasady i sposób prowadzenia tych negocjacji oraz potwierdzających ich przebieg. Logika i doświadczenie życiowe wyklucza założenie, że przy formalizmie stosowany przez banki w procesie kredytowym aby etap negocjacji nie znalazł odzwierciedlenia w dokumentacji.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że sporne postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, gdyż powodowie nie mieli rzeczywistego wpływu na treść postanowień w zakresie warunków obciążenia ich kosztami ubezpieczenia niskiego wkładu, przy wyrażeniu zgody na objęcie kredytu tym ubezpieczeniem. Zgoda na przyjęcie zaproponowanych przez bank postanowień warunkowała pozytywną weryfikację wniosku o udzielenie kredytu. Wskazywana przez apelującego okoliczność dotycząca świadomości i wiedzy powodów odnośnie warunków działania ubezpieczenia niskiego wkładu nie wpływa na ustalenie, że postanowienie umowne dotyczące kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu było z kredytobiorcami indywidualnie uzgadniane.

Można również dodać, że tak jak zawarcie w opracowanym przez Bank formularzu wniosku o udzielenie kredytu dyspozycji dotyczącej zgody na przekazanie ubezpieczycielowi danych osobowych kredytobiorcy nie jest informacją o umowie ubezpieczenia kredytu, tak wyrażenie zgody na przekazanie tych danych do umowy nie jest równoznaczne z wyrażeniem zgody na zawarcie umowy ubezpieczenia o określonej treści.

Niezależnie od powyższego, w ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie o abuzywności postanowienia umownego decydowała jego treść – a nie sposób inkorporowania treści wzorca do umowy - dlatego zasadniczą była ocena ukształtowania w nim praw i obowiązków konsumenta.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale podjętej w składzie siedmiu sędziów z dn. 20 listopada 2015 r. (sygn. akt III CZP 17/15) „prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone wyłącza powództwo o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę pozwanego w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 k.p.c.)”. Ponadto Sąd Najwyższy wskazał, że „prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone - także po wpisaniu tego postanowienia do rejestru (art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.) - nie wyłącza powództwa o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę niebędącego pozwanym w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 w związku z art. 479⁴³ k.p.c.)”. Zatem w sprawie

niniejszej należało mieć na względzie ocenę zaskarżonego wzorca dokonaną przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 24 sierpnia 2012 r. (sygn. akt XVII AmC 2600/11), choć wydane przez niego rozstrzygnięcie nie wykluczało przeprowadzenia jego indywidualnej kontroli.

Ustalenie w art. 385¹ § 1 k.c. abuzywności z uwagi na treść postanowienia jest konsekwencją implementacji art. 3 dyrektywy Rady 13/13/EWG z 5.4.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Artykuł ten wprowadza dwie przesłanki uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone: sprzeczności z dobrymi obyczajami oraz rażącego naruszenia interesów konsumenta, które muszą być spełnione łącznie. Ich wykładnia powinna uwzględniać interpretację stosownych przesłanek abuzywności na gruncie dyrektywy 93/13 (dobrej wiary w znaczeniu obiektywnym oraz znaczącej nierównowagi praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta), dokonywaną w oparciu o wskazania zawarte w samej dyrektywie (akapit 16 preambuły oraz art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13) oraz orzecznictwo ETS.

Dla oceny, czy doszło do rażącego naruszenia interesów należy zbadać w jakim zakresie zawarta umowa stawia konsumenta w mniej korzystnej sytuacji. Z kolei ustalenie czy zachodzi sprzeczność z dobrymi obyczajami istotne jest czy przedsiębiorca traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument zgodziłby się na sporne postanowienie wzorca w drodze negocjacji indywidualnych (vide: wyrok ETS z dn. 14 marca 2013 r., sygn. akt C-415/11 powołany przez P. Mikłaszewicz, Kodeks cywilny. Komentarz, [red.] dr Konrad Osajda, 2015, C.H.Beck, Wydanie 13). Sprzeczne z dobrymi obyczajami są zatem takie działania, które zmierzają do ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron (tak: M. Śmigiel, Wzorce umów; I. Wesołowska, Niedozwolone postanowienia umowne, [w:] Standardy wspólnotowe w polskim prawie ochrony konsumenta, [red.] C.Banasiński, Warszawa 2004, s. 180.).

Wzorzec umowny oceniany w sprawie niniejszej kształtował obowiązki powodów w sposób niezgodny z zasadą równorzędności stron i jednocześnie został wprowadzony do umowy w takich okolicznościach, że konsument w chwili podpisania umowy nie miał możliwości ocenić jego ekonomicznych skutków. Konsument ponosił cały ciężar ekonomiczny zawarcia umowy ubezpieczenia, choć kontrahent nie przedstawił mu ani warunków opłacanej ochrony ubezpieczeniowej, ani skutków wypłaty świadczenia z ubezpieczenia dla kredytobiorcy.

Jak trafnie podniesiono w uzasadnieniu powoływanego już wyroku z dnia 24 sierpnia 2012 r (sygn. akt XVII AmC 2600/11) zapisy nakładające na konsumentów obowiązek ponoszenia kosztów umowy ubezpieczenia w sytuacji, w której nie są oni ani stroną tej umowy ani uposażonymi z tytułu przedmiotowego ubezpieczenia, nie mogą zostać uznane za wiążące. Dalszą przyczyną stwierdzenia abuzywności przy abstrakcyjnej kontroli wzorca było ustalenie, że w jego treści nie zdefiniowano pojęć umożliwiających wyliczenia wysokości świadczenia obciążającego klienta. Nad to wzorzec nie zawiera postanowień wskazujących jakie inne zdarzenie poza całkowitą spłatą kredytu będzie powodować zakończenie okresu ubezpieczenia.

Podzielając powyższą argumentację, Sąd Okręgowy ponadto uznał, że zakwestionowane postanowienie umowne jest abuzywne także z uwagi na jego treść. Obowiązki i uprawnienia stron przy realizacji zabezpieczenia w postaci ubezpieczenia niskiego stanu zostały ukształtowane w taki sposób, że cały ekonomiczny ciężar uzyskania i realizacji tego zabezpieczenia ponosi konsument. Treść postanowienia wykluczała ekwiwalentność świadczeń stron przy realizacji przyjętego zabezpieczenia. Nie jest uczciwym sposobem ukształtowania praw i obowiązków stron umowy narzucenie kredytobiorcy obowiązku poniesienia całości kosztów zabezpieczenia wykonania przez niego umowy w sytuacji gdy w ekonomicznym interesie obu stron jest pozyskanie i utrzymanie zabezpieczenia gwarantującego zawarcie i wykonanie umowy kredytu. Poniesienie całości kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu przez konsumenta stawiała go w oczywiście niekorzystnej sytuacji, więc nie mogło być wątpliwości, co do rażącego charakteru naruszenia jego interesów.

Racjonalnie działający podmiot prowadzący negocjacje w warunkach zapewniających równowagę stron, nie zgodziłby się na poniesienie całości kosztów ubezpieczenia ryzyka działalności drugiej strony, bez jakiegokolwiek zmniejszenia swoich obowiązków lub uzyskania dodatkowych uprawnień.

Naruszeniem dobrych obyczajów było już samo zaniechanie zapoznania kredytobiorców ze skutkami zawarcia umowy ubezpieczenia, którą w całości finansowali. Brak wiedzy na temat warunków ochrony udzielanej bankowi był szczególnie istotny w kontekście skutków wystąpienia przez ubezpieczyciela z roszczeniem zwrotnym w stosunku do kredytobiorców w razie realizacji obowiązków z ubezpieczenia. Trudno o dobitniejszy przykład nieekwiwalentności i nierównowagi pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem niż oceniane postanowienie, które pozwanemu przynosiło same korzyści, a powodowi jedynie obciążenie finansowe. Jedynym beneficjentem ubezpieczenia pozostawał pozwany, który jako ubezpieczony uzyskał pewne, łatwe i szybkie w realizacji zabezpieczenie płatności kredytu w sytuacji niewypłacalności powoda.

Dlatego w ocenie Sądu Okręgowego postanowienie umowne nakładające na powodów obowiązek opłacenia całości składki ubezpieczenia niskiego wkładu zawartego przez i na rzecz pozwanego było postanowieniem zarówno sprzecznym z dobrymi obyczajami - skoro nie traktowało konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny- jak i rażąco naruszającym interesy - skoro kształtowało stosunki zobowiązaniowe niezgodnie z zasadą równorzędności stron.

Ponadto, nie sposób podzielić argumentacji pozwanego według, której korzyścią konsumenta z zawarcia nieekwiwalentnej umowy ubezpieczenia niskiego wkładu był sam fakt zawarcia umowy kredytowej bez wymaganego wkładu własnego

Sąd Okręgowy nie kwestionuje samej dopuszczalności i skuteczności korzystania z ubezpieczenia niskiego wkładu, jako formy zabezpieczenia spełnienia części świadczenia z umowy kredytu, ale uznaje za abuzywne co do treści, te postanowienia umowy, według których koszty zabezpieczenia ponosi w całości konsument. Umowa ubezpieczenia zaspokajała wyłącznie interesy Banku w ten sposób, że część udzielonej kwoty kredytu zwrócona miała być przez ubezpieczyciela w razie zaprzestania spłaty przez kredytobiorcę, przez co ubezpieczyciel wchodził w prawa zaspokojono banku, a kredytobiorca był zobowiązany do spłaty tej części kredytu na rzecz ubezpieczyciela a nie banku.

Ukształtowanie tego rodzaju zabezpieczenia na koszt kredytobiorcy nie wiązała się jednak z uzyskaniem przez niego jakichkolwiek korzyści, chociażby w zakresie kwoty kredytu objętej ubezpieczeniem. Taką korzyścią nie jest, jak twierdzi bank, sam fakt udzielenia kredytu, bez konieczności posiadania własnych środków na pokrycie wkładu własnego. Bank bowiem zarabia na tej części kredytu tak samo jak na pozostałej części kredytu - kredytobiorca płaci takie same odsetki od całej wypłaconej kwoty kredytu, a bank od całości wartości kredytu pobiera prowizję, przy czym dodatkowo zabezpiecza spłatę kwoty przeznaczonej na wkład własny ubezpieczeniem niskiego wkładu. W sytuacji ziszczenia się zdarzenia ubezpieczeniowego interesy banku są chronione co do tej kwoty w 100%, natomiast dług kredytobiorcy w żaden sposób się nie zmniejsza na skutek realizacji zabezpieczenia, a powoduje jedynie, że kredytobiorca staje się, co do zabezpieczonej kwoty, dłużnikiem innego podmiotu tj. ubezpieczyciela. Żadne inne zabezpieczenie kredytu nie powoduje takiej dysproporcji praw i obowiązków banku i kredytobiorcy.

W ocenie Sądu Okręgowego o ekwiwalentności świadczenia przy korzystaniu z tego rodzaju zabezpieczenia można byłoby mówić wyłącznie wówczas, gdyby poniesienie kosztów ubezpieczenia skutkowało dla kredytobiorcy uzyskaniem niższego oprocentowania kredytu, co najmniej w zabezpieczonej części albo gdyby w kosztach uzyskania zabezpieczenia partycypowałby również Bank. W sytuacji, gdy Bank nie uczestniczył w kosztach ubezpieczenia kredytu umożliwiającemu ustalenie i pobranie wysokiego wynagrodzenia, przerzuca koszty prowadzenia swej działalności na swego klienta, który w całości finansuje uzyskanie przez bank zabezpieczenia. Postanowienia umowne ustalające taki rozkład ciężaru kosztów zabezpieczenia warunkującego tak uzyskanie jak i udzielenie kredytu, jest postanowieniem zarówno sprzecznym z dobrymi obyczajami (nietraktującym konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny) jak i rażąco naruszającym jego interesy (kształtującym stosunki zobowiązaniowe niezgodnie z zasadą równorzędności stron).

Na ustalenie abuzywności omawianego postanowienia z uwagi na treść nie mają żadnego znaczenia ustalone w sprawie niniejszej okoliczności zawarcia umowy. Jak to już wyżej zostało wyjaśnione sposób zawarcia umowy może być istotny przy badaniu przesłanki indywidualnego uzgodnienia, a nie przy badaniu przesłanek abuzywności z uwagi na treść postanowienia. Niezrozumiałym jest stanowisko Banku według, którego wyrażenie zgody na zawarcie umowy z postanowieniami niedozwolonymi z uwagi na treść miałyby wyłączać możliwość ustalenia ich abuzywności. Wyrażenie

przez konsumenta zgody na zawarcie umowy o określonej treści nie jest negatywną przesłanką ustalenia niezwiązania postanowieniami niezgodnymi indywidualnie kształtującymi prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, oraz rażąco naruszającymi jego interesy. Oczywistym jest, że skoro doszło do zawarcia umowy o określonej treści i związania wzorcem ustalonym przez Bank konsument musiał wyrazić zgodę na zawarcie umowy i uzyskać wiedzę o treści wzorca w sposób umożliwiający ustalenie związania go tym wzorcem (art. 384 k.c.). Kwestie dotyczące skutku związania umową na warunkach ustalonych we wzorcu są całkowicie niezależne od okoliczności istotnych dla ustalenia abuzywności danego postanowienia z uwagi na treść. Bezprzedmiotowym jest badanie przesłanek abuzywności postanowienia, dla inkorporowania którego do umowy konsument nie wyraził zgody, bo w tej sytuacji nie doszło w ogóle do zawarcia umowy jako zgodnego oświadczenia stron i związania stron postanowieniami wzorca.

Dlatego nie miały znaczenia przy badaniu trzeciej przesłanki abuzywności okoliczności dotyczące sposobu zapoznania konsumenta z treścią wzorca, uzyskanie akceptacji dla tej treści postanowienia, motywy jakim kierował się konsument wyrażając zgodę na przyjęcie tego rodzaju zabezpieczenia, to czy jego sytuacja ekonomiczna dawała możliwość poniesienia kosztów inwestycji w części z własnych środków czy nie.

W świetle powyższego, za nieuzasadniony należało również uznać zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 6 k.c.. Nie ulega bowiem wątpliwości Sądu Okręgowego, że powodowie wykazali iż postanowienie § 3 ust. 4 umowy rażąco narusza ich interes jako konsumentów i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami.

W konsekwencji, za prawidłową również należało uznać ocenę Sądu Rejonowego, iż uiszczenie przez powodów na rzecz pozwanego kwoty 8.647,97 zł stanowiło świadczenie nienależne, w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. Wskutek bowiem uznania postanowienia § 3 ust. 4 umowy kredytowej za klauzulę abuzywną doszło do upadku podstawy do pobrania składek tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu, a tym samym spełniły się przesłanki uzasadniające dokonanie zwrotu przez bank nienależnie uzyskanej kwoty.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy oparł na treści art. 98 k.p.c. Koszty te obejmowały wyłączenie wynagrodzenie pełnomocnika powodów, którego wysokość ustalono w oparciu o przepis § 2 pkt 4 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (2 400 : 2 = 1 200 zł).

SSR (del.) Miłosz Konieczny SSO Aleksandra Łączyńska-Mendakiewicz SSO Ewa Kiper